

Wind- en watermolens in Nukerke

De witgekalkte stenen windmolen “Ten Kruissens” te Nukerke, ontdaan van de wieken. Deze molen bestond met zekerheid reeds in 1556, als eigendom van de familie Ladeuze te Etikhove. In 1831 werd hij eigendom van de zout- en zeepzieder Desclée-Van Malderd te Ronse. In 1864 ging de molen over naar de familie Willems uit Zulzeke en in 1899 werd de molen dan doorverkocht aan Richard Maes. Op een kaart van 1862 staat de molen aangeduid zonder naam. Tot op heden is de molen in het bezit van de familie Maes A. Een storm vernielde de wieken en in 1929 werd elke activiteit gestopt. De stenen kuip bleef staan terwijl het interieur tot woonhuis werd ingericht. In het “Landboek der Prochie van Nukerke Lande Van Aelst” staat deze molen vermeld als “De hoogmeulen ter Crycen”.

Stene korenwindmolen “Ter Kruissens”

In oorsprong eigendom van Deslé uit Ronse

1843 door bliksem zwaar getroffen maar terug verbouwd

1838 verkoop aan Wellock Bavillon handelaar in Ronse

1864 verkoop aan Willems François Zulzeke

1891 verbouwingswerken

1884 einde vruchtgebruik van Willems François naar Willems-Vanderdonckt

Auguste rentenier te Zulzeke

1899 verkoop aan Maes-Callens Richard-Joseph landbouwer te Ronse

1904 verkoop aan Maes-Vandenstaepelle Pierre mulder te Nukerke

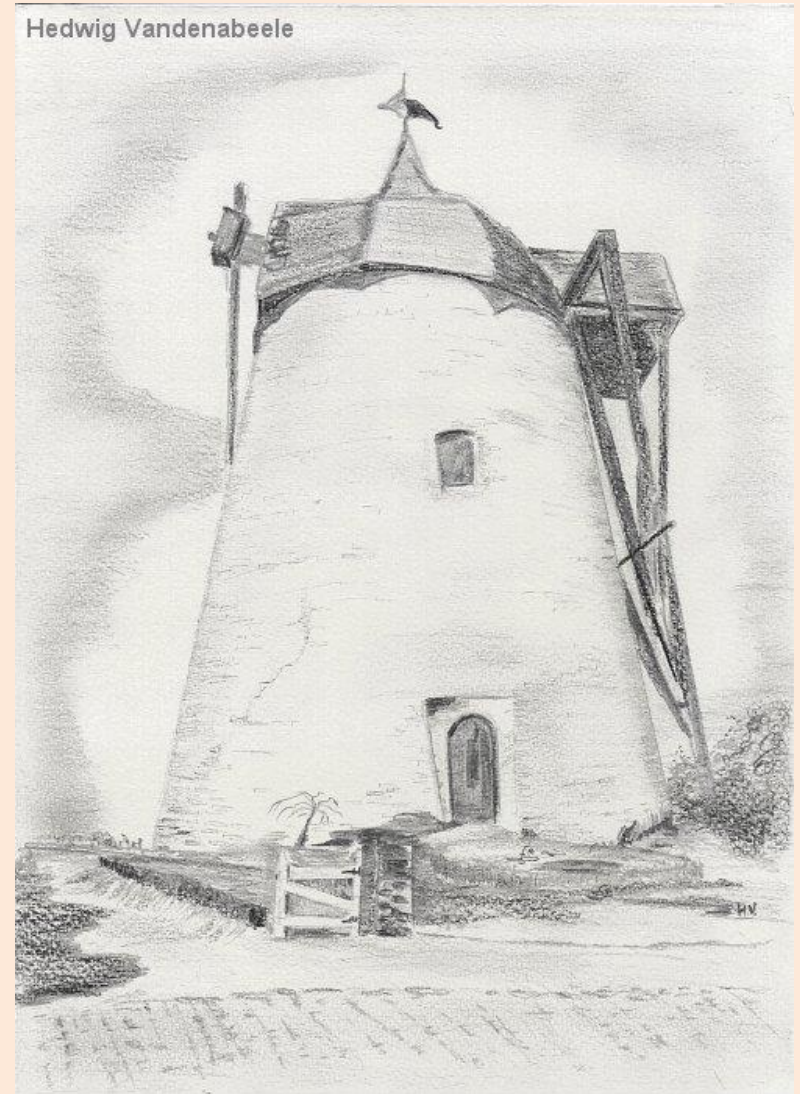
1941 gaat na verdeling over naar Maes-Heuvick Michel Victor mulder te Nukerke

Uit “De molens in het arrondissement Oudenaarde” door Julien Vandeputte

Molen Ter Kruissens met wieken.

I

Molen Ter Kruissens met wieken in volle glorielijd. →

Houten korenwindmolen “De Snibbe”

In oorsprong De Backer André en kinderen landbouwer te Ronse

1874 verdeling aan Gijselinck en konsoorten

1880 Verkoop aan Maes Blyau François herbergier te Ronse

1884 verkoop aan Van Den Dooren –Roman René mulder te Zulzeke

1901 verkoop aan Meechie-Roman Julien en kinderen gemeentesecretaris in Schorisse

1907 Verdeling aan Merchié max Schorisse

1908 aan de kinderen

1910 verdeling Merchié-Pede Florent brouwer in Schorisse

1926 puin. In 1898 zou deze oorspronkelijke molen omgewaaid zijn maar hij werd vrijwel onmiddellijk vervangen door een andere houten molen afkomstig uit Wallonië. Uit “De molens in het arrondissement Oudenaarde” door Julien Vandeputte

Snibbemolen op de Kruissens in 1888.

De houten “Snibbemolen” te Nukerke, stond op een uitloper van de mooie getuigenheuvel op een hoogte van 125 m. Omer Wattez vermeldt deze molen in zijn werk “De Vlaamsche Ardennen” voor het eerst gepubliceerd in 1913, maar op een kaart van 1862 staat hij vermeld als *’t Snibbe molen*. Op een kaart uit 1777 staat de staakmolen vermeld als “Snebbenmolen”. De houten windmolen, op de hoek van de Staatsbaan (nu Rijksweg) en de Molenstraat (nu Zeelstraat), is afgewaaid rond 1940 op het ogenblik dat de molenaar pas de molen had verlaten. In hoofdzaak werd hier notenolie geproduceerd. Nadat de molen onbruikbaar was werd het vele hout tijdens de oorlogsjaren links en rechts als brandhout aan de man gebracht.

De Snibbemolen stond op grondgebied Nukerke maar de molenaarswoning, de taverne “In ’t molenhuis”, stond op grondgebied Zulzeke. Volgens Marie-Paule waren de laatste molenaars Jules Maes en nadien Richard Langhie, in de volksmond “Schoenie”. Na Schoenie hield het gezin Richard De Bisschop - Irma Decuyper de herberg open vanaf 1953 tot 1976, de dag dat Richard met pensioen ging. Nadien verdween het volkscafé voor goed. Zoals hierboven reeds vermeld stond de molenaarswoning met bijgebouwen op de hoek van de huidige Rijksweg en Zeelstraat. Het café met bijgebouwen werd toen gehuurd van de brouwerij Van Ghoy uit Schorisse.

De Nukerkse handboogschutters-gilde Sint-Sebastiaan, schoten er naar de liggende wip. Men telde er soms 88 schutters. De eerste staande wip bestond uit een ijzerwerk gefabriceerd op het hoogste

punt van de verticale wiek. Op scherpe pinnen werden de vogels, ook gaaien genoemd, bevestigd. Van spitsvondigheid gesproken. Zie tekening uit het jaar 1888. Na het verval van de molen verhuisde de Gilde naar de Ommegangstraat (naast het magazijn van Pierre Maes) waar madame Willems hun een lap grond ter beschikking had gesteld waar een echte staande wip werd opgericht. Enkele eiken balken afkomstig uit de molen werden gebruikt om de staande wip in de grond te bevestigen. Zie foto van zo'n eiken balk die bij telling van de jaarringen van een eik van minstens 80 jaar afkomstig is. In de jaren tachtig verhuisde de staande wip naar het sportterrein langs de Kortekeer.

Terug naar de molensite. Tot in de jaren 50 waren de vier stenen voeten, op de terp, de enige getuigenissen van de molen. Ook in die periode werd de terp afgegraven om er zavel te ontginnen maar na enkele jaren werd de zavelput gedempt met allerlei afval. Die zavel was geen degelijk bindmiddel voor de mortelbereiding.

Op een andere tekening ziet u op het voorplan de stenen windmolen "Ten Kruissens" in volle glorie, honderd meter verder eveneens op het grondgebied van Nukerke. Zie verder bij molen "Ten Kruissens". Alleen al in Nukerke stonden 4 windmolens wat een bewijs is van de toenmalige rijkdom van de streek.

Aan de overkant van "Het molenhuis" stond de woning (nr 58) van het gezin Julien Bostyn. Daar was ook café en Julien Bostyn was nadien velomaker. De woning werd gesloopt in februari 2013 ter vervanging van een nieuwbouw. Zijn dochter van Julien, Simone, woont nu bij haar dochter, Marie-Paule Deschamps in Ronse.

Hierbij een olieverf schilderij geschilderd door ene G.Baets.

Windmolen Ten Hengst

Stenen graan- en oliewindmolen “Ten Hengst”, gelegen langs de Ommegangstraat te Nukerke, 112,5m boven zeeniveau op een afgeplatte heuveltop, een getuigenheuvel. Deze molen stond reeds vermeld in het “Landboek der Prochie van Nukerke Lande Van Aelst” van 1772 als “De wint Meulen ten hingst”. Hij zou dateren uit 1571. Deze molen werd in de volksmond zo genoemd omdat de wieken wild konden te keer gaan. Hij stak immers hoog boven het landschap uit en had steeds de wind in de zeilen. De molen werd door een blikseminslag volledig vernield in 1831. Deze graan- en oliemolen werd nadien herbouwd door Constant Kervyn. Meer dan eens werden de wieken tijdens een storm afgerukt. Deze windmolen vormt een mooi decor met de gerestaureerde molenaarshoeve. Sinds K.B. van 30-12-60 is de molen een beschermd monument en kan hij weer lustig met zijn wieken zwaaien. De laatste restauratie gebeurde in 2004. Dat er destijds, alleen al in Nukerke, 5 windmolens en 2 watermolens actief waren getuigt van een zeer grote rijkdom aan graangewassen en een zekere welstand voor de bevolking. Zie ook het Nukerkse wapenschild. De gemeente Nukerke kreeg bij koninklijk besluit van 1843 een mooi wapen toegekend waarvan de beschrijving als volgt luidt: “achtergrond van lazuur(blauw) met de godin Ceres van goud, ze slaat de hand aan de ploeg en draagt een bundel korenhalmen”. Ceres was de Romeinse godin van de landbouw(vruchtbaarheid) en door haar beeltenis wordt dus deze tak van bedrijvigheid, eigen aan de gemeente, op zinnebeeldige manier voorgesteld.

Stenen korenwindmolen “Ten Hengst”

Uit “De molens in het arrondissement Oudenaarde” door Julien Vandeputte
Oorspronkelijk van Kervyn Constant rentenier te Meerendree

1834 de molen werd door een bliksem getroffen, maar reeds in hetzelfde jaar werd een nieuwe molen opgericht

1854 Verdeling Kervyn Paul inspecteur in Gent

1892 erfenis :verkoop aan Van de Kerckhove-Bellinck Pierre-Joseph molenaar te Nukerke

1898 schenking aan Van de Kerckhove Richard mulder te Nukerke

1951 naar Van de Kerckhove –Vandendaele Richard, de kinderen, mulder, Nukerke

1954 overname Van de Kerckhove –Broigeniez Leon-Richard-Joseph, landbouwer, Flobecq

1962 nog steeds met wieken maar niet meer in gebruik

1975 restauratiewerken ook in de jaren 2004 – 2005

2014 het werd even stil rond de molen

2019 met de komst van de nieuwe eigenaar zal de molen weer af en toe draaien onder de kundige leiding van de molenaars Bernadette De Dingene.

Stenen korenwindmolen “Molen Ter Slepe”

Stenen korenwindmolen “Molen Ter Slepe” ook genaamd “Molen Ten Nieuwennest” langs de Weitstraat te Nukerke op een hoogte van amper 56 m. Verklaring voor de eerste naam: de molenwieken sleepten traag wegens het feit dat ze weinig wind vingen. Hij prijkt immers niet bovenop een heuvelrug maar op een lage uitloper van de getuigenheuvels. Tweede verklaring: de naam van het café dat de naam droeg “In de Nieuwennest”. De molen dateert uit de periode 1795-1800. Hij werd gebouwd door mulder Devos. Op een kaart van 1862 staat hij aangeduid als *Slepe molen*, gelegen langs de *Wijkstraat*. De molen werd verscheidene keren van de hand gedaan. De laatste eigenaars, die de molen als schenking verkregen, waren Octavie-Sidonie De Langhe en Victor De Langhe die hem ten slotte door verkochten in 1910 aan Rafaël Maes-Vandenhende. Vanaf 1938 werd de molen in het kadaster ingeschreven als puin. Tot overmaat van ramp sloeg de bliksem op de molen en werden de wieken totaal vernield. Een roemloos einde stond hem te wachten. Gilbert Stockman uit Etikhove heeft later de molen opgekocht om hem volledig te restaureren, wat maar gedeeltelijk is gelukt. Nu staat hij weer te koop. In 1968 verscheen in “De Ronsenaar” volgend artikel van AVH onder de titel “Nieuwe toekomst voor de molen ter Slepe te Nukerke”. “Wie een beetje de streek van de Vlaamse Ardennen met zijn typische bezienswaardigheden kent, weet dat het gebied Etikhove-Nukerke-Louise-Marie kan omschreven worden als een verrassende oase van pittoreske heuvelachtige natuurpracht. Midden dat deinend landschap prijken - zoals overal trouwens in de Vlaamse Ardennen - een stel oude windmolens die het landelijk karakter van ’t gebied nog meer affirmeren en die omwille van hun aantrekkelijkheid en hun antieke waarde trouw bewaard blijven.

Stenen korenwindmolen “Ter Slepe”

Oorspronkelijk De Vos Pierre mulder te Nukerke

1848 De Vos Albin handelaar in Ellezelles

1866 De Langhe Vital mulder in Schorisse

1880 Verbouwing

1897 De langhe Vital en kinderen

1898 naar De Langhe Sidonie Octave Victor landbouwers te Nukerke

1938 verkoop aan Maes-Vanden hende Raphaël landbouwer in Ronse

1938 aangegeven als puin

Uit “De molens in het arrondissement Oudenaarde” door Julien Vandeputte

Een van deze merkwaardige molens is stellig de windmolen “Ter Slepe” aan de Wijtstraat te Nukerke, dicht bij de spoorweg Oudenaarde-Ronse en slechts een boogscheut verwijderd van de wijk “Donderij” te Etikhove. De molen Ter Slepe is laag gebouwd en prijkt niet zoals vele andere op een heuvel. Zijn naam heeft hij te ontleend aan het feit dat zijn wieken regelmatig op de grond sleepten. (De schrijver bedoelde hiermee dat de wieken meestal traag draaiden omdat ze weinig westenwind vingen . De wind uit de andere richtingen gaven geen probleem.(six). De niet opgehoogde plek waarop de windmolen “Ter Slepe” in stenen werd opgetrokken want niet ideaal om veel wind te vatten, vandaar het slepen van de wieken. In feite droeg deze windmolen eerste de naam van een nabij gelegen herberg met uitsteekbord “Nieuwennest”. De molen “Ter Slepe” dateert uit de jaren 1795-1800. Hij werd gebouwd door mulder Devos en door deze laatste uitgebaat tot 1835. Op 15 december 1847 verkocht notaris Platteau van Ronse de molen met bijhorende molendam aan Louis Vindevogel. In 1848 veranderde de molen terug van eigenaar. Door schenking werd hij de eigendom van A. De Vos uit Elzele. In 1865 werde de

molen terug verkocht en kwam in handen van Vital De Langhe uit Schorisse. Deze laatste herbouwde de molen gedeeltelijk in 1880. In 1897 komt de molen toe aan de weduwe en kinderen van de Langhe en wordt een jaar later als schenking toevertrouwd aan Octavie Sidonie De Langhe en Victor De Langhe. In 1910 wordt landbouwer Maes-Vandenhende uit Ronse de nieuwe eigenaar. Vanaf 1938 wordt de molen in het kadaster ingeschreven als puin. Rond die periode sloegde bliksem in op Ter Slepe en de wieken waren totaal vernield. Nooit werden er nog andere wieken op geplaatst. Tijdens de naoorlogse periode heeft niemand zich meer om het instand houden of om een eventuele restauratie van de molenpuinen bekommerd. De molen stond letterlijk te vergaan en scheen geduldig te wachten op ’n roemloos en stil einde. Door allerlei omstandigheden veranderde de molen ter Slepe tijdens de naoorlogse periode nogmaals van eigenaar. Hij werd aangekocht door Willem Vandereecken-Baeke uit Nukerke. Bij die aankoop bleek het echter dat de heer Gilbert Stockman uit Etikhove zich om tal van redenen voor de puinen van de molen Ter Slepe begon te interesseren. Terecht had de heer Stockman ingezien dat het zeer spijtig zou zijn de molen volledig teniet te laten gaan én omwille van zijn passende schilderachtige

versieringsrol in het landschap én omwille van zijn antieke en folkloristische waarde. De heer Stockman nam contact met de eigeaars Vandereecken-Baeke en slaagde er in de molen in zijn vervallen toestand aan te kopen. Onmiddellijk liet de heer Stockman de restauratie van de molen aanvangen. Het dak in alpenmutsvorm werd volledig vernieuwd. De buitenmuren van de molen werden hersteld en gedeeltelijk hermetst. Het interieur van de molen werd bijgewerkt en in zijn oorspronkelijke toestand herschapen. De restauratie van de molen Ter Slepe is thans nog volop aan de gang. De onderkeldering werd ontruimd en alles wordt thans in gereedheid gebracht voor het plaatsen van nieuwe deuren en ramen. Vermoedelijk zal de molen in de loop van de komende zomer tot een juweeltje herschapen zijn en bewoonbaar gemaakt worden. Voor de windmolen Ter Slepe is heel onverwacht 'n nieuwe toekomst begonnen. Hij werd gered van de ondergang. Het is 'n nieuwe aanwinst voor een heerlijk landschap midden de Vlaamse Ardennen.”Tot zo ver het artikel. Maar, geachte schrijver, wij moeten u zwaar teleurstellen. Dat programma werd amper verwezenlijkt, de zaak sleept nog aan, en de molen staat er nu (in 2008) nog even triestig en verlaten bij als toen die tijd...

Aanvulling: In een plaatselijke krant van mei 2006 verscheen volgend artikel. “Kunstenaar Piet Van Praet, die al enkele jaren in de vroegere molen Te Slepe aan de Weitstraat in Nukerke woont, ziet zich gedwongen om zijn “woonmolen” te verkopen. Sinds enkele maanden krijgt de man namelijk geen leefloon meer van het OCMW. Na een val drie jaar geleden, zat de kunstenaar maandenlang in een rolstoel. Volgens het OCMW is hij nu echter niet meer arbeidsongeschikt. Voor Van Praet, die de molen zelf restaureerde en inrichtte met kunstwerken uit recuperatiematerialen, is de noodgedwongen verkoop een harde dobber”. (CVO)

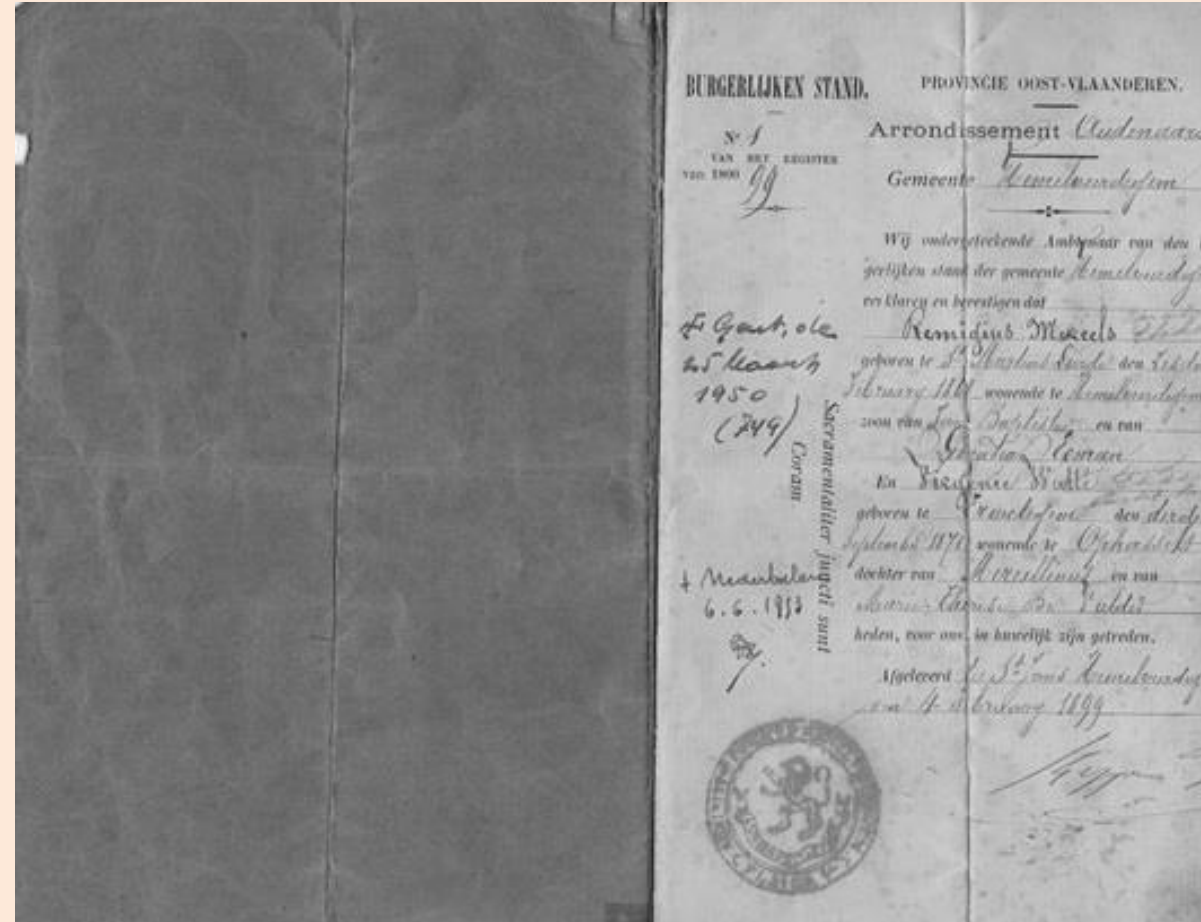
Aanvulling mei 2011 uit Plusmagazine. “Kunstenaar Piet Van Praet richtte de stenen molen Ter Sleepe (1795) in Maarkedal (tussen Oudenaarde en Ronse) als vakantiewoning in met knipogen naar Gaudi. Logeren op vijf etages tot onder de molenkap en met schitterend uitzicht op de omgeving”.

WINDMOLEN TER GEYNST

Hedwig Vandenabeele

Links een foto (1891) van Virginie Wathé en Octavie Van Caenegem. Virginie was gehuwd met Remigius Moreels vader van o.a. Frans en Gaston. Deze laatste volgde zijn vader op. De tekening stelt de molensite voor zoals die was tot in de jaren 30 uit vorige eeuw.

Nog een tekening van de windmolen “Ter Geynst” met op de achtergrond de boerderij van de familie De Vos. Het schuurtje op de achtergrond heeft nog een strooien dak.

Een reus wordt geveld

“De hoeve met molen langs de Pontstraat.nr 62 was in de 19de eeuw eigendom van een familie Claus uit Etikhove maar werd aangekocht in 1900 door Emiel Devos, geboren te Melden in 1855, en Maria Slots, geboren in 1856. Marie Slots was zelfs van Duitse oorsprong; haar vader is hier na de oorlog waarschijnlijk in België achter gebleven. Dit gezin telde 10 kinderen, 6 zonen en 4 dochters: Clara, Oscar, Modest, René, Achiël, Maria, Octavie, Josephine, Joseph, Georges. Het klokje op het dak van de boerenwoning werd ’s middags geluid om het werkvolk te verwittigen dat het eten klaar was. Je moest een trapje op om aan een zeel te trekken. Josephine huwde met Richard Geenens. Maar 4 bleven jong en runden de boerderij tot aan de verkoop op 8 mei 1968 aan Désiré Heuvick. De jongste, Georges, is dan nog getrouwd en heeft een tijdje in de Zandberg, een café langs de Ommegangstraat, gaan wonen. Op de boerderij werden 4 paarden gehouden. Daarvoor waren er twee “kartonks”, de broers René en Oscar. Ze hadden veel land in pacht, eigendom van de familie Van Mallegem. Die hadden “grauwelijk” veel land in eigendom. Daar waren ook twee dochters in dat gezin; Christiane en Irène. Christiane kwam jaarlijks de pacht ophalen. Ze reed toen reeds met een

gemotoriseerde fiets met twee grote fietszakken. En ge moest dat zien! Bij haar vertrek zaten de fietszakken vol met appels, brood, noten en boter . De familie Van Malleghem bezat toen een hele grote woning in Gent.

Het was in de tijd vóór den oorlog de gewoonte dat de meisjes meer naar school gingen dan de jongens. Bovendien, de jongens gingen enkel 's winters naar school en bleven definitief thuis rond hun dertiende jaar. Meisjes die langer naar school gingen deden dat in de wezenschool te Ronse.”

Vozen Deestie, een van de zonen die op de hoek Pontstraat-Steenweg woonde, zat wel eens met zijn riek achter wat bengels aan die rond zijn woning kwajongensstreken uithaalden en ze met een luide “sjakerdje” wegjoeg. Tja, 't was in de goeden ouden tijd dat je daar op de hoek van de Pontstraat in de staminee “In den appel” een fris biertje of een “fidoelke” kon drinken.

Een reus komt ten val.

“Het was het jaar 1942. De school was pas begonnen. We zaten gezellig in de klas maar buiten blies een hevige wind. Al met eens hoorden we buiten een donderend lawaai en... een hels gekraak en...een zware plof. Stilte... Verbazing... Paniek! Het moet van ginder boven komen! Alle kinderen vluchtten van schrik de klassen uit.” De houten windmolen Ter Gheynst, in de volksmond “vôzen meulen” lag tegen de grond. Totaal vernield. Niet meer te herstellen. Een oud monument is voor altijd verdwenen. De terp met de vier teerlingen hebben we nog vele jaren zien liggen.

Volgens de “Inventaris van het cultuurbezit in België” is deze boerenwoning het voormalige molenaarshuis van de verdwenen houten korenmolen Ter Gheynst. Deze oude windmolensite stond reeds vermeld in 1571 en een toelating tot de bouw van een nieuwe molen op de oude molendam werd gegeven in 1690. Hij zou volgens betrouwbare bron vernield zijn door storm op 26 april 1943.

Watermolen “te Meulebroeck”

Deze tekening stelt de watermolen voor zoals hij er uit zag in 1974. Het molenhuis stond langs de Molenbeek en behoorde tot de aanpalende boerderij. Na de W.O.-II was deze watermolen niet meer in functie. Het gebouwtje verviel en werd weldra een ruïne. De afbraak volgde. Toch even tijd voor een beetje geschiedenis. Het Hof te Meulebroecke met de watermolen werd reeds in 1571 vermeld als molen “te Meulebroeck”. In 1966 was het hof nog bewoond door Robert Antrop met echtgenote Juliette Opsomer. De Atlas Ferraris (1777) vermeldt de site als gehucht de “Hameau Meulestraet Nukercke.” (hameau = gehucht)

Watermeulen te Meulebroecke van het Hof te Meulebroecke. De watermolen werd reeds in 1571 vermeld als molen "te Meulebroeck". Tot in de Late Middeleeuwen waren de laag gelegen gebieden in onze Vlaamse Ardennen nog erg drassig. Een moerassige grond kreeg toen de

naam "broecke". Vandaar de naam Meulebroecke, de meulen in de broecke. Deze in oorsprong graanwatermolen is van het type bovenslagmolen omdat het aangevoerde water van boven af op de schoepen van het aandrijftrad valt. Deze vorm van energie is reeds drieduizend jaar oud.

" De weg naar de watermolen was lange tijd niet gekasseid omdat dat een private weg was. Deze watermolen is samen met de boerderij in 1858 gebouwd door Leo Devos, grootvader van Albert Antrop. In het molenhuis lagen 2 stellen molenstenen, 2 koppels dus. Eén voor het malen van tarwe en één voorbehouden voor dierenvoedsel. Waar men kon opteerde men voor een watermolen omdat het opzetten van een houten molen toen een fortuin kostte. In de naastliggende schuur van 12m op 24m stond de dorsmachine, een vaste en niet op wielen. Een deel van de vloer was niet verhard en diende als dorsvloer of deel waarop dus de dorsmachine stond. Die bleef er natuurlijk staan want ze werd aangedreven door lange brede riemen die op hun beurt in beweging kwamen door de drijfkracht van het waterrad in beweging gebracht door het water van de Meulebeek. Een schoft hield het water op in een grote vijver. Er was voldoende water om gedurende 2 uren op volle kracht te dorsen. Er werd afgesproken met de molenaar van 't Moleke om gelijktijdig te werken. Zo spaarden ze veel water. Aan de overkant van 't Moleke was een grote waterreserve. Tijdens de oorlog van 14-18 kwamen landlieden soms van een uur ver naar de Meulebroecke. Te voet met een zakje graan van 25 kg op de rug, voortdurend de omgeving afspiedend om niet gepakt te worden. Het gemalen graan namen ze mee naar huis maar 'bulden' (zuiveren) moesten ze zelf doen. Weet je dat de kleine man die weinig middelen van bestaan had soms zijn graan maalde door middel van een koffiemolen! In dat molenhuis was er ook een stampkot waar lijnzaad (vlaszaad) tot olie werd gestampt door middel van een stenen klopper of stamper. Die olie was toen veel geld waard. Daarom werd ze verkocht aan handelaars die afnemers hadden in de verfindustrie. Wat bijzonder was aan die stampinstallatie is het feit dat gans dat mechanisme en gans de constructie zelfstandig stond. Dus niet bevestigd aan muren of zoldering. De reden was eenvoudig; door het gestampt en geklop zouden de muren het snel begeven hebben. Het is jammer dat zo'n installatie is verdwenen. Het zou nu een pracht van industriële archeologie zijn. Iets over het malen zelf. Het principe was "U vraagt wij malen". Je kon op verschillende wijzen malen; rondmalen op 100, dat was voor zwijnenvoer. Er werd ook gemalen op 80 en op 60. Bijvoorbeeld roggegraan op 100 malen of rondmalen gaf bruinbrood. Graan op 80 gemalen gaf lichtbruin brood en wit brood verkreeg men door op 60 te malen. Om mooie, witte bloem te bekomen werd het graan eerst geperst tussen de stenen zodat tijdens het malen de pel geheel bleef. En sowieso werd er gemalen vanaf 100 kg graan. En raar maar waar, gedurende den oorlog vroegen velen te malen op 60.

Tijdens de oorlog van 14-18 mochten we niet dorsten tenzij onder toezicht van de Duitsers. Maar wij dorsten toch! 's Nachts ! Dan zetten de Duitsers niet uit in het pikkedonker. Overdag deden twee cavalerieszoldaten tweemaal daags een ronde van één uur. De berijders kregen zelf inspectie van hun oversten om na te gaan of de paarden wel goed werden onderhouden. Die mannen stonden immers voor alles in. Ook voor het onderhoud van hun paarden. Het gebeurde wel eens dat ze op een boerderij een zakje haver vroegen om hun paarden te voeren. Zoveel schrik zat erin dat ze zelfs vreesden voor hun job en bij het voetvolk aan het oostfront te worden gestuurd." A.A.

Zie ook rubriek " [WATERMOLEN TE MEULEBROECK.docx](#)" waarin Albert Antrop een mooi verhaal vertelt.

Een mooie legende over het Waterkasteel

Volgens een oud volksverhaal stond ooit in D'Aubeke een waterkasteel. Aldus Albert Antrop. Die benaming is afkomstig wegens het feit dat er rond die velden langs het beekje, meermaals dauw hing. In de oude atlas staat die plaats vermeld bij nr 114 als D'Aubeke en bij nr 115 als D'Aubeke pad. Volgens de kaart van 1777 bestond daar reeds een bijzondere systeem van waterhuishouding. Het waterkasteel werd reeds in 1703 vermeld. Daar was de grond toen nog zeer drassig en blijkbaar was daar een heel actieve bron die zorgde voor veel bovengronds water. Dicht bij elkaar trof men er twee omwalde woningen aan die enkel toegankelijk waren langs een brug. Veel

water werd aangevoerd door de Meulebeek met bronnen in Ten Hole en op de noordflanken van Turkeyen. De landerijen langs de beide oevers werden toen als drassig gebied ingekleurd. Op een kaart van 1851 staat een gebouw met twee vleugels omgeven door een brede wal. Het geheel werd aangeduid met “Water Kasteel ou ter Heerbrug Molen”. De Meulebeek liep onder de Holandsraat door. De oversteek gebeurde d.m.v. een houten brug. Dat daar een kasteel stond is wellicht veel gezegd. Laat ons zeggen een statige stenen woning omgeven door water. De kleine Margaretha van Parma (een bastaardkind van Karel V) zou daar in haar kinderjaren zijn opgevoed. Soms kwam Karel V op bezoek. Vandaar dat één van de toegangswegen Keizerrei werd genoemd. Ook een paus van Rome zou daar zijn zoon hebben ondergebracht. De toegangsweg die de paus volgde naar het waterkasteel werd later Pausweg. Deze aarden weg ligt in het verlengde van de Letterstraat. Je had dus toegang tot het waterkasteel via de Pausweg (verlengde van de Letterstraat) én de Keizerrei. De naam D’ Aubeke wijst op de dauw die heel regelmatig boven de akkers hangt. Volgens het volksverhaal zou ook ’t Moleke en de omgeving ervan deel uitgemaakt hebben van ’t Waterkasteel. Het is een feit dat op oude kaarten deze omgeving is aangeduid als drassig gebied. Recht tegenover de watermolen moet een schuur hebben gestaan, op palen. Nu staat daar een bakstenen woning waar jarenlang de familie De Rooze woonde. Al bemerkt dat het gelijkvloers van het oude woongedeelte een meter hoger ligt en “onderkelderd” is. Werd in die overwelfde kelder vroeger ook ijs opgeslagen en bewaard voor de zomertijd? Sommigen spreken hier van een ijsfabriekje, maar dat is veel gezegd. Hoe dan ook, het ijs van de vijver werd verzaagd en de ijsblokken werden tussen het stro bewaard. Daar waar het mogelijk was bouwde men de hoeve aan een beek want water was belangrijk. Er waren dus nog hoeven die een ijskelder bezaten. Dat was een ondergrondse kelder met dikke muren, onder de schuur, zonder vensters en met een toegangspoortje. Van buitenaf liep men door een gleuf die steeds dieper werd naar beneden. In oorsprong zou het ijs hier gebruikt worden om de melk te koelen. Er was trouwens een voorraad ijs tot een stuk in de zomer.

Wat nu nog rest van het 18de eeuws Waterkasteel is de westelijke vleugel van het oorspronkelijk gebouw met twee vleugels; een zuidelijke en een westelijke vleugel. Men zegt dat de eigenaar van dit kasteel met molen ook op de Steenbrug te Ronse een watermolen bezat.

Voormalig café zogenaamd "t Meuleken", gelegen naast de Molenbeek. Enkel vermeldenswaardig omwille van de verdwenen watermolen "ter Eertsbrugge", te situeren in het rechtse deel van de alleenstaande huidige woning. In 1539 al melding van de "muelne en(de) erve ter hertbrugge"; nog sprake van deze graanwatermolen onder andere in 1625 en 1629; ook melding ervan in landboek van Nukerke van 1768-1774. Graanwatermolen wellicht afhankelijk van de site met walgrachten aan de overzijde van de straat (zie nummer 12), op de Vandermaelenkaart (1851) aangeduid als "Water Kasteel ou ter Heerbrug Min" . Alleenstaand molengebouw in 1882 in geringe mate vergroot met plaatsing van een stoommachine. Aanbouw links in 1900 met stoommelkerij, na korte tijd reeds omgevormd tot woning (1907 volgens archiefgegevens van het kadaster). Graanwatermolen in werking tot 1933 en daaropvolgend ingelijfd bij de aanpalende woning. Tijdens XX c volledige uitbraak van de watermolen, woning met café tot in de jaren 1970 (open gehouden door Annie Verhellen en Willy); sindsdien nog gewijzigde bouw.

Watermolen Heerbrug (Eerstbrugge), in de volksmond ' t Meuleke

't Meuleken was tot midden de jaren 80 een gezellig dorpscafeetje. De naam verwijst naar de vroegere graanwatermolen die er was in ondergebracht aan de westelijke oever van de Meulebeek. Deze watermolen werd reeds in 1539 vermeld als watermolen ter Eertsbrugge" en behoorde tot het waterkasteel, een site met walgrachten, aan de overkant van de straat. Een kroniek heeft het over de "muelne ende erve ter hertbrugge" en de Ferrariskaart (1777) heeft het over het gehucht H Ter Brugen. Op de Vandermaelenkaart (1851) staat deze site aangeduid als "Water Kasteel ou ter Heerbrug Moulin". De maalinstallatie zou rond 1882 gewerkt hebben d.m.v. een stoommachine. Daartoe diende uitbreidingswerken te worden uitgevoerd. Rond 1900 werd aan de westgevel van het molengouw een deel bijgebouwd dat dienst deed als melkerij die werkte dankzij de stoominstallatie. De werking van de melkerij en de maalinstallatie hield op in 1933. Daarop werd de maalterij en de melkerij beetje bij beetje ontmanteld en kreeg het gebouw de functie van woning. Bij Leontine kan je er meer overlezen want zij heeft als kind 't meuleke en de melkerij nog in werking gezien.

Wat de volksmond zegt ! 't Meuleke was een oude watermolen gelegen op de plaats waar de Molenbeek onder de Hollandstraat duikt. Het waterrad en de maalinstallatie is kort na de tweede wereldoorlog in verval gekomen. Dat was ten tijde van Octaaf Norga. Recht tegenover het gebouwtje lag een grote vijver waarin het water werd

opgehouden. Daar werd het water verzameld afkomstig van de Meulebeek en van D'Aubeke, twee beken die hier vóór de vijver samenvloeien en overvloedig water aanvoeren. Het schof (schuif, schot) stond naast het molenaarshuis. De laatste sporen van de vijver verdwenen bij de heraanleg van de Hollandstraat in de jaren 80. Aan de oostelijke gevel van het gebouw ziet men nog de sporen van het rad. Zo te zien moest het verval van het water tamelijk groot zijn geweest. Het westelijk gedeelte van 't Meuleke was melkerij. Dat is nog duidelijk te zien aan de binneninrichting. De vloer van de melkerij lag veel hoger dan de Hollandstraat. Dat was natuurlijk gemakkelijk voor het lossen van de melkkannen. Binnen leidde een trap van de woonkamer naar de melkerij. Ten tijde van Frans Verhellen werd de melkerij ingericht als winkeltje en later als woonkamer.

Een overlevering heeft het over een verhaal uit het jaar 1710. Toen zou een zekere Prins Filip, een Spaanse jonkheer, in Oudenaarde zijn goederen hebben verdeeld. In die periode kwamen er elfhonderd ha grond van Melden over naar Nukerke. Nukerke was toen op weg naar zijn zelfstandigheid. En wie waren de gelukkige eigenaars? Wel volgens het verhaal gingen ongeveer 300 ha naar de familie Van Malleghem.

De Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed schrijft:

Voormalig café zogenaamd "t Meuleken", gelegen naast de Molenbeek. Enkel vermeldenswaardig omwille van de verdwenen watermolen "ter Eertsbrugge", te situeren in het rechtse deel van de alleenstaande huidige woning. In 1539 al melding van de "muelne en(de) erve ter hertbrugghe"; nog sprake van deze graanwatermolen onder andere in 1625 en 1629; ook melding ervan in landboek van Nukerke van 1768-1774. Graanwatermolen wellicht afhangende van de site met walgrachten aan de overzijde van de straat (zie nummer 12), op de Vandermaelenkaart (1851) aangeduid als "Water Kasteel ou ter Heerbrug Min" . Alleenstaand molengebouw in 1882 in geringe mate vergroot met plaatsing van een stoommachine. Aanbouw links in 1900 met stoommelkerij, na korte tijd reeds omgevormd tot woning (1907 volgens archiefgegevens van het kadaster). Graanwatermolen in werking tot 1933 en daaropvolgend ingelijfd bij de aanpalende woning. Tijdens XX c volledige uitbraak van de watermolen, woning met café tot in de jaren 1970; sindsdien nog gewijzigde bouw.

Voormalig café z.g. 't Meuleken", gelegen naast de Molenbeek. Enkel vermeldenswaardig omwille van de verdwenen watermolen "ter Eertsbrugge", te situeren in het r. deel van de alleenstaande huidige woning. In 1539

al melding van de "muelne en (de) erve ter hertbrugghe", nog sprake van deze graanwatermolen o.a. in 1625 en 1629; ook melding ervan....